

Damià Pons *

Aquell primer semestre de l'any 1975 les entranyes de la Filmoteca de Barcelona foren el meu lloc més habitual d'acollida i de refugi. Aleshores estava cursant el darrer tram de la Llicenciatura, immers dins una universitat en la qual les inquietuds polítiques eren més apassionants que les obligacions acadèmiques. En vaig veure moltes, de pel·lícules (almenys una vintena cada mes), i ara, quan quasi ja ha transcorregut un quart de segle, em vénen a la memòria títols i més títols, boirosos i fragmentaris, llunyans i a la vegada íntims. La Filmoteca de Barcelona em va permetre adquirir un coneixement prou ampli de les millors mostres de la història del cinema. Mai no podré oblidar l'impacte que em produí *Avarícia* d'Eric Von Stroheim, o les pel·lícules de Fritz Lang i d'altres expressionistes alemanys, o els documentals de Flaherty, o els millors títols del cinema negre americà, o els films més notables dels mestres italians del neorealisme. Un director i una actriu em varen deixar especialment seduït: Josef von Sternberg i Marlene Dietrich (perversa i resplendent). *L'àngel blau*, *Morocco*, *Shangai Express...* senzillament inoblidables.

D'entre totes les pel·lícules que vaig veure aquell primer semestre de 1975 n'hi ha una que periòdicament em retorna a la memòria. És una pel·lícula que no he vist mai més. I possiblement aquesta sigui la causa que en tenguí un record tan immaculat, tan positiu, tan insistent i a la vegada tan imprecís. Em referesc a una pel·lícula del polonès

Andrzej Wajda titulada *Kanal* (1957). Un film que transcorre dins una escenografia de runes i de clavegueres, amb una presència molt colpidora de múltiples aspectes tètrics i pessimistes. És la Varsòvia dominada i vençuda pels nazis. Wajda ens conta la història d'un grup de patriotes que lluiten contra els qui ocupen la seva ciutat. Habiten el món de les clavegueres i el seu únic regne és el de l'obscuritat. Les sortides al carrer sempre són per atacar els enemics que els reprimeixen. De retorn al seu cau, però, se n'adonen que cada vegada més van minvant els seus efectius. El nombre dels resistents es va fent petit. La lluita per la llibertat es va cobrant el sacrifici de les seves vides. Al final, el responsable supervivent del grup, vençut i foll, s'allunya

per una claveguera infinita que s'obri als seus ulls perduts. Aleshores, sol i fugitiu, amb veu vibrant, recita uns versos de la *Divina Comèdia*, d'un dels cants de l'*Inferno*. Uns versos que podrien ser aquests mateixos, extrets de l'extraordinària traducció feta per Josep M. de Sagarra:

*"Feréstec era el lloc de la baixada,
i feia encara més tornar-te blanc
l'horrible bèstia dalt de
tot plantada"*

*Conseller d'Educació i Cultura
del Govern Balear

